

16.3

FREDAGSSERIEN 11

Musikhuset kl. 19.00

METROPOLIS (Tyskland 1927)

Frank Strobel, dirigent

Produktionsbolag: **Ufa**

Producent: **Erich Pommer**

Regi: **Fritz Lang**

Manus: **Thea von Harbou**

Kamera: **Karl Freund, Günther Rittau**

Scenografi: **Otto Hunte, Erich Kettelhut, Karl Vollbrecht**

Schüfftan-specialfilmning: **Helmar Lerski**

Filmning av miniatyrmodeller: **Konstantin Irmen-Tschet**

Kostym: **Änne Willkomm**

Skulpturer: **Walter Schulze-Mittendorf**

I huvudrollerna: **Brigitte Helm** (Maria/roboten Maria), **Alfred Abel**

(Joh Fredersen), **Gustav Fröhlich** (Freder), **Rudolf Klein-Rogge**

(Rotwang), **Fritz Rasp** (Den smale), **Theodor Loos** (Josaphat),

Erwin Biswanger

(nr 11811), **Heinrich George** (Groth)

Originalmusik för biograforkester: **Gottfried Huppertz**.

Restaurerad version från år 2010 (Friedrich-Wilhelm-Murnau-Stiftung/Deutsche

Kinemathek – Museum für Film und Fernsehen, Berlin), restauratörer

Martin Koerber, Anke Wilkening, Frank Strobel, 147 min.

FILMPHILHARMONIC EDITION

Film by courtesy of Friedrich-Wilhelm-Murnau Stiftung

Music by courtesy of EUROPEAN FILMPHILHARMONIC

Paus ca kl. 20.10. Paus 20 min.

Slutar ca kl. 21.50.

METROPOLIS

Metropolis väckte stor uppmärksamhet från första början och lämnade ett oförglömligt spår i 1900-talets visuella minne. Både i Öst- och Västtyskland gjordes bemärkta rekonstruktioner av *Metropolis* och Enno Patalas från filmmuseet i München framstod som den mest betydande restauratören. Patalas' arbete var också grunden för en färgrekonstruktion som gjordes av Giorgio Moroder, diskomusikens superman. I samband med nydistributionen av *Metropolis* under George Orwells år 1984, blev filmen slutligen också en kommersiell framgång och dess popularitet har tilltagit ytterligare i och med nya och allt trognare rekonstruktioner. *Metropolis* har inspirerat tiotals, kanske hundratals musikaliska tolkningar. Den mest betydande av dem är förmodligen Kraftwerks album *Die Mensch-Maschine* (1978).

I *Metropolis*' teknofantasi finns något av sagans magiska kraft. Arbetarnas stad befinner sig djupt under jorden och ovanför leker den gyllene ungdomen: en profetia om globaliseringen? Arbetsträlarnas apatiska led marscherar med sina rakade huvuden in i Moloks gap och herrefolket programmerar en maskinmänniska, roboten Maria, som blir en fjärrstyrd kopia av en arbetsledare. Den hämningslösa liberalismen leder till förtryck och människomassorna ger utlopp för sitt hat genom att slå sönder maskiner och skapa kaos.

De stiliserade gestalterna i *Metropolis* eftersträvar inte psykologisk realism men de har en lika stark resonans idag

som då i tiden. Man kunde väl projicera en Björn Wahlroos-gestalt i ansiktet på Alfred Abel, *Metropolis*' härskare. Madonna har i sina scentolkningar och musikvideor kopierat roboten Marias (Brigitte Helm) miner och gester. Vetenskapsmannen Rotwang (Rudolf Klein-Rogge) väcker associationer till dagens hackers och till datagenier som i sina garage planerar världserövrande uppfinningar. Filmens svaga länk är förste älskaren Gustav Fröhlich, som är helt på villovägar jämförd med de övriga skådespelarnas fenomenala stiliseringar.

Gottfried Huppertz' mäktiga originalmusik accentuerade filmens vändpunkter med sina orgeleffekter. De betonade filmens symfoniska struktur, som också speglas av mellanrubrikerna «Auftakt/förspel», «Zwischenspiel/intermezzo» och «Furioso». År 2008 kom bud från Buenos Aires om att filmens längsta originalversion fanns bevarad i Argentina nästan i sin helhet, visserligen i form av en illa tilltygad 16 mm:s kopia. År 2010 rekonstruerades *Metropolis* av Martin Koerber, Anke Wilkening och Frank Strobel, varvid filmen återfick nära nog sin ursprungliga längd. Som viktigaste hjälpmedel använde sig Strobel av 1028 exakta synkroniseringspunkter i originalpartituret. Huppertz hade komponerat sin musik redan före filmningen och han spelade också upp den på spelplatsen för att skapa rätt stämning. För första gången på 80 år kunde *Metropolis* och den därtill hörande musiken upplevas i sin ursprungliga form.

Antti Alanen (sammandrag)

FRANK STROBEL

Dirigenten Frank Strobel har gjort en imponerande karriär inom filmmusiken. Förutom dirigent är han även en kunnig arrangör och producent och har stor erfarenhet av inspelningar. Strobel har bearbetat och dirigerat musik till stumfilmsklassiker. Därtill har han specialiserat sig på att arrangera och framföra nya partiturer.

Vid filmfestivalen i Berlin 2001 dirigerade Strobel premiären på den restaurerade versionen av Metropolis, som Bernd Schultheis skrivit musiken till. År 2003 bearbetade och dirigerade Strobel Prokofjevs originalmusik till den rekonstruerade filmen Aleksander Nevskij. Med den inspelningen vann Strobel Preis der Deutschen Schallplattenkritik 2004. Strobel har medverkat i ett flertal tyska, engelska och amerikanska filmer.

Strobel har ett nära samarbete med bl.a. Oslo filharmoniker, Berlinradions symfoniorkester, Nationalorkestern i Lyon, Konzerthaus-orkestern i Wien, Hannovers radioorkester (NDR) och Islands symfoniorkester. Under denna säsong debuterade Strobel som dirigent för Orchestre Philharmonique de Radio France och London Symphony Orchestra.

Åren 1997–1998 var Strobel chefsdirigent för Deutsches Filmorchester Babelsberg. Sedan 2000 har han varit konstnärlig ledare för European FilmPhilharmonic Institute som är verksamt i Berlin. Strobel har turnerat runt om i världen och han har deltagit i ett flertal musikfestivaler, bl.a. festivalerna i Berlin och Wien.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Rundradions orkester med uppgift att bidra till och främja den finländska musikkulturen. Sakari Oramo har varit orkesterns chefsdirigent sedan 2003. Hannu Lintu, som under spelåret 2011–12 är orkesterns förste gästdirigent, tillträder hösten 2013 som RSO:s nye chefsdirigent. RSO:s hedersdirigent är Jukka-Pekka Saraste. Han var chefsdirigent för RSO åren 1987–2001 och fortsätter sitt intensiva samarbete med orkestern.

Radioorkestern grundades år 1927. Den ursprungliga tiomanna ensemblen utvidgades på 1960-talet till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam och Jukka-Pekka Saraste.

Den nya inhemska musiken utgör en viktig del av RSO:s repertoar. Varje år uruppför orkestern ett flertal verk som beställts av Rundradion. Till RSO:s uppgifter hör också att spela in all finländsk orkestermusik för Rundradions bandarkiv.

Med Sakari Oramo har RSO spelat in på skiva verk av bl.a. Bartók, Hakola, Saariaho, Respighi, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis' opera Aslak Hetta. Skivinspelningen (Ondine) av Nordgrens 3:e och 5:e symfoni fick det franska priset Académie Charles Cros. Inspelningen av Magnus Lindbergs klarinettkonsert fick BBC Music Magazines pris 2006.

Skivan med Lindbergs och Sibelius' violinkonserter med Lisa Batiashvili som solist (Sony BMG) fick MIDEM Classical Awards 2008. Samma år valde New York Times en inspelning med orkesterverk av Lindberg till årets skiva.

RSO turnerar regelbundet på olika håll i världen och har gett över 300 konserter utomlands. Under säsongen 2011–2012 uppträder RSO bl.a. vid den prestigefulla Beethovenfestivalen i Bonn och i Concertgebouw i Amsterdam.

RSO:s radiokanal YLE Radio 1 radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds både de inhemska och utländska konserterna direkt. Konserterna kan också avlyssnas runt om i världen på RSO:s webbsidor (yle.fi/rso).